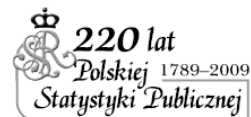

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
e-mail: sekretariatUSKRK@stat.gov.pl tel. 012 415 60 11 Internet: <http://www.stat.gov.pl/krak>

Informacja sygnałna - Nr 22

Data opracowania - październik 2009 r.

BUDŻETY GOSPODARSTW DOMOWYCH W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM W 2008 R.

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzą pracownicy Urzędu Statystycznego. Do ich obowiązków należy pozyskanie w każdym miesiącu wylosowanych gospodarstw domowych do badania, przeprowadzenie wywiadu dotyczącego charakterystyki społeczno-demograficznej gospodarstwa domowego, udzielenie instruktażu w zakresie prowadzenia zapisów w ksiąteczce budżetowej, opracowanie dla każdego gospodarstwa domowego „Miesięcznego budżetu gospodarstwa domowego”, przeprowadzenie wywiadu kwartalnego z badanymi gospodarstwami domowymi odnośnie wyposażenia gospodarstw domowych w przedmioty trwałego użytkowania i nieruchomości oraz tzw. rozchodów rzadkich poniesionych w ciągu kwartału.

Wylosowane gospodarstwo domowe dokonuje zapisów w ksiąteczce budżetowej odnośnie wszystkich przychodów, jakie wpłynęły do gospodarstwa domowego w badanym miesiącu oraz wszystkich rozchodów związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, czy użytkowaniem gospodarstwa rolnego. Notuje także wartości wszystkich artykułów pobranych na własne potrzeby z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie, z działalności prowadzonej na własny rachunek oraz przekazanych darów z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie.

Badanie budżetów gospodarstw domowych prowadzone jest metodą reprezentacyjną, która daje możliwość uogólnienia, z określonym błędem, uzyskanych wyników na wszystkie gospodarstwa domowe. Dostarcza podstawowych informacji o przychodach, rozchodach, spożyciu i wyposażeniu gospodarstwa domowego w dobra trwałego użytku oraz informacji o innych aspektach warunków bytu określonych grup ludności.

Badane gospodarstwa klasyfikowane są według głównych i dodatkowych źródeł utrzymania. Przy ustalaniu głównego i dodatkowego źródła utrzymania gospodarstwa domowego bierze się pod uwagę dochody o charakterze stałym lub powtarzalnym. Brane są pod uwagę dochody tak pieniężne jak i niepieniężne (spożycie naturalne, dary w naturze, pomoc społeczna w postaci rzeczowej, dodatek mieszkaniowy). Źródła utrzymania gospodarstwa domowego ustala się na podstawie głównych i dodatkowych źródeł utrzymania wszystkich członków gospodarstwa domowego. Na tej podstawie mamy gospodarstwa pracowników, pracujących na rachunek własny, rolników, emerytów i rencistów, gospodarstwa utrzymujące się z niezarobkowych źródeł utrzymania.

W 2008 r. w województwie małopolskim badaniem objęte były 3042 gospodarstwa domowe. Ponad 51% badanych rodzin utrzymuje się z pracy najemnej, prawie 34% z emerytury lub renty, nieco powyżej 8% z pracy na rachunek własny poza gospodarstwem rolnym, zaś pozostałe około 7% gospodarstw osiąga dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania i z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym. W porównaniu z 2007 r. zwiększył się o około 1 pkt proc. udział gospodarstw utrzymujących się z pracy najemnej, o około 1 pkt proc. zmalał udział gospodarstw, których głównym źródłem utrzymania jest emerytura lub renta, a udział pozostałych grup społeczno-ekonomicznych nie uległ zmianie.

Przeciętne gospodarstwo domowe w województwie małopolskim liczy 3,11 osoby (w 2007 r. - 3,22).

Liczniesze są gospodarstwa rolników, pracujących na własny rachunek poza gospodarstwem rolnym oraz gospodarstwa pracowników, a mniej liczne gospodarstwa emerytów i rencistów.

Dochód rozporządzalny jest sumą bieżących dochodów (pieniężnych i niepieniężnych) gospodarstwa domowego pomniejszoną o podatki od dochodów, spadków, darowizn oraz nieruchomości. Przeznaczony jest na wydatki na cele konsumpcyjne, pozostałe wydatki i przyrost oszczędności.

Przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na osobę w gospodarstwach domowych ogółem w 2008 r. w Małopolsce wynosił 1000,74 zł.

TABL.1 PRZECIĘTNY MIESIĘCZNY DOCHÓD ROZPORZĄDZALNY NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2007		2008	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Dochód rozporządzalny	864,37	100,0	1000,74	100,0
w tym dochód do dyspozycji	834,64	96,6	965,97	96,5
w tym:				
z pracy najemnej	439,79	50,9	540,38	54,0
z gospodarstwa indywidualnego w rolnictwie	22,40 ^a	2,6	20,41 ^b	2,0
z pracy na własny rachunek	89,98	10,4	88,05	8,8
ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej ...	268,19	31,0	287,44	28,7

a, b Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi: a - 27,84%, b - 11,30%.

Dochód rozporządzalny przeciętnego mieszkańca Małopolski w 2008 r. był niższy o 45 zł od dochodu rozporządzalnego w kraju. W stosunku do 2007 r. wzrósł o 15,8% (w kraju o 12,6%). Dochód z pracy najemnej jest głównym źródłem dochodów gospodarstwa domowego. W 2008 r. stanowił 54,0% dochodu rozporządzalnego (w kraju 53,6%) i udział ten był o 3,1 pkt proc. większy niż w roku 2007. Drugim, co do wielkości, źródłem dochodów gospodarstwa domowego są dochody ze świadczeń z ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej. W ujęciu rocznym nastąpił spadek udziału tych dochodów o 2,3 pkt proc. do 28,7% (w kraju 28,6%).

Najwyższy poziom dochodu rozporządzalnego osiągnęły w 2008 r. gospodarstwa pracujących na rachunek własny - wyższy o około 6% od dochodu gospodarstwa ogółem (w kraju o 28,0%) i w gospodarstwach pracowników - wyższy o 1,6% od przeciętnego dochodu gospodarstwa ogółem (w kraju o 0,4%). W pozostałych grupach gospodarstw przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę był niższy od dochodu w gospodarstwach ogółem. *Podobne tendencje wystąpiły również w badaniach dla Polski.*

Dochód do dyspozycji jest to dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe wydatki, tj.: dary przekazane z gospodarstwa domowego, wydatki na cele społeczne, kaucje, odszkodowania płacone innym osobom i instytucjom.

W stosunku do 2007 r. dochód do dyspozycji w gospodarstwach domowych ogółem wzrósł o 15,7% (w kraju o 12,5%). Wzrost dochodów do dyspozycji odnotowano w gospodarstwach pracowników, w gospodarstwach emerytów i rencistów oraz w gospodarstwach rolników. W przeciwieństwie do poprzednich lat, dochody do dyspozycji uległy obniżeniu w gospodarstwach pracujących na rachunek własny. Gospodarstwa domowe objęte badaniem zapisują w książeczkach budżetowych swoje **wydatki**. Należą do nich wydatki ponoszone na zakup towarów i usług konsumpcyjnych oraz pozostałe wydatki przeznaczone na zaspokojenie potrzeb gospodarstwa domowego. Zakupy dokonywane są za gotówkę, kartą płatniczą lub na kredyt. Gospodarstwo może otrzymywać towary bezpłatnie lub uzyskiwać z gospodarstwa rolnego lub prowadzonej działalności gospodarczej na własny rachunek.

Towary konsumpcyjne obejmują dobra nietrwałego użytkowania (np. żywność, napoje, lekarstwa), półtrwałego użytkowania (np. odzież, zabawki, książki) i trwałego użytkowania (np. pralki, telewizory).

Pozostałe wydatki to: dary przekazane innym, niektóre podatki (np. od spadków, nieruchomości), składki na ubezpieczenia społeczne, przegrane w grach, straty pieniężne.

TABL.2 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYDATKI NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	2007		2008	
	w złotych	w odsetkach	w złotych	w odsetkach
Wydatki ogółem	776,58	100,0	889,44	100,0
w tym wydatki na towary i usługi konsumpcyjne	746,84	96,2	854,68	96,1
w tym:				
żywność i napoje bezalkoholowe	213,23	27,5	230,63	25,9
napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe	18,51	2,4	20,05	2,3
odzież i obuwie	43,99	5,7	46,76	5,3
użytkowanie mieszkania i nośniki energii	143,50	18,5	171,97	19,3
wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego	39,07	5,0	47,57	5,3
zdrowie	39,86	5,1	43,87	4,9
transport	71,27	9,2	87,98	9,9
łącznie	37,98	4,9	42,21	4,7
rekreacja i kultura	60,35	7,8	69,62	7,8
edukacja ^a	9,95 ^b	1,3	10,78	1,2
restauracje i hotele	14,29	1,8	15,12	1,7
inne towary i usługi	39,60	5,1	46,97	5,3

a Łącznie z wychowaniem przedszkolnym. b Błąd względny szacunków przekracza 10% i wynosi 11,83%.

W 2008 r. poziom przeciętnych miesięcznych wydatków w gospodarstwach domowych ogółem wynosił 889,44 zł w przeliczeniu na 1 osobę, w tym na towary i usługi konsumpcyjne - prawie 855 zł (o około 11 zł mniej niż w kraju). Wydatki miesięczne ponoszone przez 1 osobę w województwie małopolskim są o około 15 zł niższe niż ponoszone przez przeciętnego Polaka. W porównaniu z 2007 r. wydatki miesięczne Małopolanina wzrosły o blisko 113 zł. Wzrost wydatków wystąpił we wszystkich grupach społeczno-ekonomicznych.

Różnice w poziomie przeciętnych miesięcznych wydatków na osobę między poszczególnymi grupami społeczno-ekonomicznymi gospodarstw domowych były stosunkowo duże. Jeśli za punkt odniesienia przyjmie się przeciętne miesięczne wydatki gospodarstw ogółem, to poziom wydatków wyższy od przeciętnego zrealizowały gospodarstwa

pracujących na własny rachunek - o 12,9% oraz emerytów i rencistów - o 3,8%, a poziom niższy - gospodarstwa rolników. W badaniach prowadzonych dla Polski, odpowiednio wyższy poziom wydatków osiągnęły gospodarstwa pracujących na rachunek własny (o 31,9%) oraz gospodarstwa emerytów i rencistów (o 3,4%).

Z przedstawionych danych wynika, że gospodarstwa w Małopolsce 96,1% wszystkich swoich wydatków przeznaczają na cele konsumpcyjne. W ogólnych wydatkach gospodarstw dominującą pozycję w 2008 r. nadal zajmowały wydatki na żywność i napoje bezalkoholowe. Na tę grupę potrzeb gospodarstwa przeznaczają 25,9% ogółu swoich wydatków (przeciętny Polak 25,6%). W porównaniu z poprzednim rokiem kolejny raz zanotowano spadek udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w wydatkach ogółem (o 1,6 pkt proc., dla Polski o 1,0 pkt proc.). Widoczne jest zróżnicowanie procentowego udziału wydatków na żywność i napoje bezalkoholowe w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników większy procent ogółu swoich wydatków przeznaczają na zakup żywności i napojów bezalkoholowych niż gospodarstwa ogółem. Natomiast gospodarstwa pracowników

i pracujących na rachunek własny przeznaczają odpowiednio: 25,2% i 22,5% swoich wydatków na zakup żywności i napojów bezalkoholowych.

Stałe opłaty mieszkaniowe (tj.: czynsz, opał, energia elektryczna i ciepła, gaz) to druga, co do wielkości, pozycja wydatków ponoszonych przez gospodarstwa domowe. W 2008 r. wydatki te stanowiły 19,3% wydatków ogółem (w kraju 18,9%) i wzrosły o 0,8% w porównaniu z 2007 r. W omawianym okresie widoczny jest ogólny spadek wydatków na większość towarów i usług. Wzrosły tylko wydatki na użytkowanie mieszkania i nośniki energii, wyposażenie mieszkania i prowadzenie gospodarstwa domowego oraz transport. Bez zmian pozostał udział wydatków na rekreację i kulturę.

Poziom spożycia niektórych prezentowanych podstawowych artykułów żywnościowych kolejny raz uległ obniżeniu w skali roku. Nieznacznie wzrosło jedynie spożycie mięsa, owoców, ryb i sera.

Przeciętne miesięczne spożycie na 1 osobę mleka, sera, jajek, owoców oraz cukru w województwie małopolskim jest wyższe od spożycia przeciętnego mieszkańca Polski. W pozostałych grupach prezentowanych artykułów porównania takie wskazują na niższą konsumpcję w naszym województwie.

Spożycie artykułów żywnościowych jest sprawą indywidualną każdego gospodarstwa domowego. Jest ono zależne od wielu czynników. Wpływ na wielkość spożycia poszczególnych artykułów ma źródło utrzymania gospodarstwa domowego, wysokość dochodów, skład osobowy, wiek, miejsce zamieszkania, wykonywany zawód, przyzwyczajenia i tradycje żywieniowe, ale również dostępność artykułów.

Znaczne różnice występują w spożyciu podstawowych artykułów żywnościowych w poszczególnych grupach społeczno-ekonomicznych. Spożycie prezentowanych artykułów w gospodarstwach pracowników i pracujących na rachunek własny jest niższe niż w gospodarstwach ogółem, natomiast gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników konsumują więcej tych artykułów (poza rybami) niż gospodarstwa ogółem.

TABL.3 PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE SPOŻYCIE NIEKTÓRYCH ARTYKUŁÓW ŻYWNOŚCIOWYCH NA 1 OSOBĘ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

WYSZCZEGÓLNIENIE	Jednostka miary	2007	2008
Pieczywo i produkty zbożowe	kg	7,73	7,49
w tym pieczywo	kg	5,04	4,83
Mięso	kg	4,98	5,24
Ryby ^a	kg	0,40	0,44
Mleko ^b , napoje mleczne i jogurty	l	4,87	4,69
w tym mleko	l	4,26	4,08
Sery	kg	0,93	0,94
Jaja	szt	14,29	13,77
Oleje i pozostałe tłuszcze	kg	1,34	1,30
Owoce	kg	3,46	3,66
Warzywa	kg	10,56	10,43
Cukier	kg	1,71	1,69

^a Bez marynat, przetworów ze zwierząt morskich i słodkowodnych, wyrobów garnażeryjnych i panierowanych. ^b Bez zagęszczonego i w proszku.

Wywiad kwartalny dostarcza informacji o **wyposażeniu gospodarstwa domowego w przedmioty trwałego użytkowania**.

W porównaniu z 2007 r. wyraźnie poprawiło się wyposażenie gospodarstw domowych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, telefony komórkowe i urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej. Poprawiło się również wyposażenie badanych gospodarstw w artykuły AGD i samochody osobowe. Wśród badanych gospodarstw w 2008 r. mniej rodzin posiadało magnetowidy i odtwarzacze, zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieże), telewizory i chłodziarki.

TABL.4 GOSPODARSTWA DOMOWE WYPOSAŻONE W NIEKTÓRE PRZEDMIOTY TRWAŁEGO UŻYTKOWANIA^a

WYSZCZEGÓLNIENIE	2007	2008
	na 100 zbadanych gospodarstw domowych	
Chłodziarka	98,4	97,8
Zamrażarka	32,9	37,5
Automat pralniczy	86,2	88,0
Zmywarka do naczyń	7,5	9,1
Kuchenka mikrofalowa	42,9	45,8
Samochód osobowy	56,8	57,7
Zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku (wieża)	45,7	42,9
Odbiornik telewizyjny z ekranem do odbioru kolorowego	98,4	97,2
Telefon komórkowy	81,9	83,0
Magnetowid, odtwarzacz	40,2	34,1
Urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej ^b	40,2	47,0
Komputer osobisty	55,0	60,0
w tym z dostępem do Internetu	41,8	51,0

^a Opracowano na podstawie stanu w końcu poszczególnych kwartałów. ^b Łącznie z telewizją kablową.

Statystycznie, na każde badane w 2008 r. gospodarstwo domowe, przypadała chłodziarka, telewizor, pralka, telefon komórkowy, co drugie gospodarstwo miało samochód osobowy, urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej i komputer z dostępem do Internetu, około 43% zestaw do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku.

W porównaniu z przeciętnymi polskimi gospodarstwami, gospodarstwa domowe w Małopolsce posiadają więcej zamrażarek, automatów pralniczych, samochodów osobowych, komputerów osobistych z dostępem do Internetu. Natomiast gorzej wyposażone są w chłodziarki, zmywarki do naczyń,

kuchenki mikrofalowe, wieże, telewizory i urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej.

Na stopień wyposażenia gospodarstwa domowego ma wpływ źródło utrzymania, potrzeba posiadania danego sprzętu i miejsce zamieszkania. Gospodarstwa pracowników oraz pracujących na rachunek własny są znacznie lepiej wyposażone w komputery osobiste z dostępem do Internetu, zestawy do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku, telefony komórkowe, zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe, samochody osobowe od pozostałych grup gospodarstw domowych. Gospodarstwa emerytów i rencistów oraz rolników posiadają znacznie mniej sprzętu luksusowego (zmywarek do naczyń, zestawów do odbioru, rejestracji i odtwarzania dźwięku i kuchenek mikrofalowych) niż przeciętna rodzina.

W badaniach ankietowych ważne jest, aby wybrane losowo gospodarstwa domowe podejmowały badanie. Zmiany wylosowanych mieszkań, jeżeli występują w dużej skali, mają wpływ na otrzymane wyniki. Wszystkie gospodarstwa, które przyjęły ankietę i prowadziły zapisy w książeczkach budżetowych przyczyniły się do uzyskania informacji, które spełniają ważną rolę w analizach poziomu życia ludności, umożliwiają ocenę wpływu różnych czynników na kształtowanie się poziomu i zróżnicowania sytuacji bytowej podstawowych grup gospodarstw domowych.

Nazwy „województwo małopolskie” i „Małopolska” używane są zamiennie.

Opracowanie: Cecylia Okólska, Elżbieta Wojewodzic, Barbara Jakóbczak-Wójcik
Wydział Badań Ankietowych, tel. 012 656 30 32

Skład komputerowy - Wydział Analiz i Opracowań Zbiorczych